

Timon Hagen, Fianne Konings & Folke Haanstra

grenzen aan samenhang

de kunstvakken in de vernieuwde
onderbouw voortgezet onderwijs

Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten

praktische zin nodig. De andere vakken hebben een multidisciplinaire positie.

Andere voorbeelden zijn de bezochte vernieuwingsscholen die leerlingen zogenoemde realistische, levensechte of authentieke opdrachten laat maken. De leerling heeft een echte opdrachtgever en heeft meerdere kennisgebieden nodig om een opdracht tot een goed einde te brengen. Zo moesten leerlingen op een school de kamer van de adjunct-directeur schilderen. Hiervoor moesten leerlingen een plan schrijven, afmetingen opnemen, berekeningen maken, een begroting maken, inkopen doen en het project daadwerkelijk realiseren. Of de leerlingen die in het leergebied kunst en cultuur technisch leren tekenen om mee te doen aan de *Shell Young Technical Award*. De opdracht van Shell is van 95% oude onderdelen een apparaat te maken dat minstens een beweging kan maken. Of het voorbeeld van leerlingen die de kantinebar restylen in het kader van het thema *voedsel*. Vaak zijn de opdrachten nog vooral van de school afkomstig en niet van het bedrijfs-leven of non-profitorganisaties.

Voorbeelden van inhoudelijk interdisciplinair zijn wat zeldzamer. Een voorbeeld dat een aanzet laat zien hoe vakgebieden inhoudelijk kunnen samengaan, is het project *The world in a shell*. Hierin kregen leerlingen de opdracht een minidocumentaire te maken met het onderwerp duurzaamheid, alternatieve energiebronnen, technische ontwikkelingen. Gedurende het project bezochten leerlingen de tentoonstelling *Video Vortex* van Montevideo en *The poliniferous container* project van kunstenaar Hans Kalliwoda. De kunstenaar bezoekt en onderzoekt met een zeecontainer diverse klimaat-zones. In dit project komen geschiedenis, maatschappijleer, natuurkunde en kunst en cultuur en de leefwereld van de leerling op een natuurlijke manier samen.

zinvol onderwerp/thema en essentiële vragen

De vragen *Is het gezamenlijk gekozen onderwerp/thema belangrijk en zinvol voor de afzonderlijke (aan het integreren deelnemende) disciplines?* en *Welke essentiële vragen vloeien voort uit het centraal gekozen thema en willen de verschillende disciplines gezamenlijk en afzonderlijk beantwoord krijgen?* zijn complementair aan elkaar. De geformuleerde vragen maken inzichtelijk of een thema zinvol is. Op de bekeken Nederlandse scholen zijn geen voorbeelden gevonden waarbij het thema werd uitgewerkt in essentiële vragen die van belang zijn gedurende het project en het onderzoek van leerlingen naar een bepaald onderwerp.

De thema's die ter sprake kwamen tijdens de bezoeken aan de onderzochte scholen zijn: *voedsel, Europa, energie, ik en de maatschappij, beroepen, taal en media, cultuur en gewoonten, techniek, sport en vrije tijd, The world in a shell, 2D/3D, textiel, fotografie, landkoffers, Wie ben ik?, allemaal anders, maskers en stad*. De thema's van de netwerk-scholen van Onderbouw VO zijn *Circus, Poëzieproject, Der Erlkönig* en *Cubic Miles*.

Niet alle thema's zijn inhoudelijk van belang voor meerdere disciplines, zoals de thema's *2D/3D, textiel, landkoffers* en *maskers*. Zo zijn *2D/3D* en *textiel* vooral formele onderwerpen voor beeldende vorming. *Landkoffers* wordt vaak voor een combinatie van beeldend en poëzie gebruikt, maar is als thema geen essentieel onderwerp voor deze vakken. *Maskers* zijn eerder eindresultaat of attribuut dan essentieel onderwerp voor beeldend en drama. Maar ook voor deze 'beoordeling' geldt dat de docenten van diverse vakken voor hun eigen vak moeten nagaan of de onderwerpen essentieel zijn. Bij het vaststellen van vakoverschrijdende thema's is het geen kwestie van goed of fout, maar van voortschrijdende inzichten. Het beargumenteren waarom een thema al dan niet zinvol is, bepaalt daarnaast de inhoud van de activiteiten. Bij het thema *maskers* kan men bijvoorbeeld leerlingen de opdracht geven een masker te maken, maar men kan ook door leerlingen laten onderzoeken of en in welke genres, maskers welke rol spelen om vervolgens de leerling het type masker dat hij gaat maken te laten bepalen. Dit moet de leerling dan vanuit zijn eigen (culturele) achtergrond beargumenteren en voor zichzelf 'van betekenis' maken.

Sommige thema's lijken gemakkelijker als zinvol voor meerdere disciplines te duiden. Alleen al omdat het eenvoudiger is om op het thema gebaseerde, essentiële vragen te formuleren. Te denken valt aan de thema's *Wie ben ik?, Europa, voedsel, The world in a shell* en *energie*.

nieuwe inzichten

De vraag *Welke (nieuwe) inzichten worden verworven wanneer je met meer dan een discipline een onderwerp bestudeert?* is een lastige vraag om te beantwoorden. Hier

Hans Kalliwoda - The world in a shell / polliniferous container project

Olafur Eliasson - Green River, Moss, Norway, 1998

Olafur Eliasson - The weather project, 2003, Foto Jens Ziehe